Ж.Ерекешова, М.Мендибаева

ҚАЗАҚ ТІЛІН КИНОФИЛЬМДЕР АРҚЫЛЫ ОҚЫТУҒА АРНАЛҒАН ЖАТТЫҒУЛАР ЖИНАҒЫ

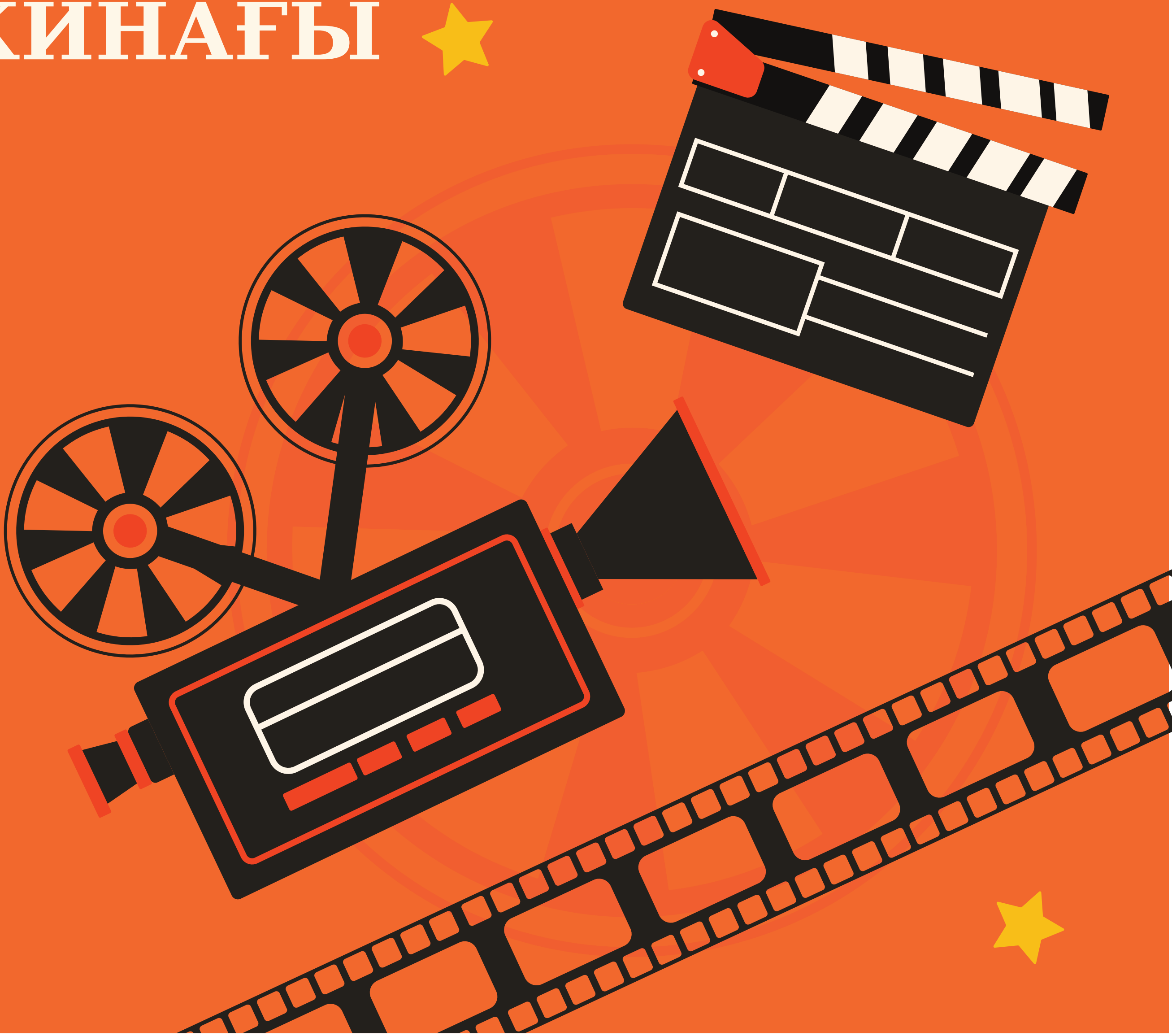

ҚАЗАҚ ТІЛІН КИНОФИЛЬМДЕР АРҚЫЛЫ ОҚЫТУҒА АРНАЛҒАН ЖАТТЫҒУЛАР ЖИНАҒЫ

Астана, 2023

ӘОЖ 373
ҚБЖ 74.268
Қ 10

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
Тіл саясаты комитетінің тапсырмасы бойынша
«Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ҰҒПО» КЕАҚ әзірледі

Қызылорда облысының қоғамдық даму басқармасы «Қызылорда облысының тілдерді оқыту орталығы» КММ-і жанынан құрылған Ғылыми-әдістемелік кеңестің 2023 жыл 15 тамыздағы отырысында (№3 хаттама) қаралып, республикалық сараптамалық кеңеске ұсынылды.

Пікір берушілер:
Исаева Жанар Аманжолқызы – «Өрлеу» БАҰО АҚ филиалы Қызылорда облыстық педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институтының аға оқытушысы, ф.ғ.к.
Досмаханова Әлия Амангелдіқызы – С.Ысқақов атындағы құрылыс және бизнес колледжінің директоры, п.ғ.к.

Жалпы редакциясын басқарған: *Ж.Исаева*
Авторлар ұжымы: *Ж.Ерекешова, М.Мендибаева*

Қ10 Қазақ тілін кинофильмдер арқылы оқытуға арналған жаттығулар жинағы //- Астана, 2023.80 бет.

ISBN 978-601-0219-42-7

Қазақ тілін кинофильмдер арқылы оқытуға арналған жаттығулар жинағы - мектептер мен жоғары оқу орындарында, оқыту орталықтарында мемлекеттік тілді оқытуға арналған әдістемелік құрал. Жаттығулар жинағында қазақ халқының бірнеше ғасырлық тарихы бейнеленген фильмдер, телехикаялар жинақталған. Әрбір маңызды бөліктер арнайы QR арқылы беріледі. Арнайы жаттығулар мен жағдаяттық тапсырмалар арқылы тіл үйренушінің тыңдалым, оқылым, жазылым, айтылым дағдыларын қалыптастыру мақсаты көзделеді. Көмекші құрал В1 орта, В2 ортадан жоғары, С1 жоғары деңгейді меңгертуге арналған. Әдістемелік құралдың соңғы бөлімінде сөздікпен жұмыс қарастырылған.

ISBN 978-601-0219-42-7

© Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
Тіл саясаты комитеті, 2023
© Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ұлттық ғылыми-практикалық орталығы, 2023
© Ж.Ерекешова, М.Мендибаева, 2023

АЛҒЫ СӨЗ

Тілді үйрету тіл үйренушіге тек дайын материалдарды ұсынумен шектелмесі анық. Оқытушының педагогикалық шеберлігі шығармашылық қабілетінің деңгейіне қарай шыңдалып отыруы тиіс. Ұлт ұстазы А.Байтұрсынұлының: **«Бір әдісті болу - олақтықтың белгісі, мың әдісті болу - шеберліктің белгісі»** деген тағылымы бүгінгі таңда оқыту жолында жүрген әрбір оқытушының басты қағидасына айналды. Сабақты жан-жақты проблемаларды ескере отырып, заманауи үлгіде оқыту арқылы көздеген мақсатқа, оң нәтижеге қол жеткізу мүмкіндігі артады. Осылайша тіл үйретудегі оқылым, тыңдалым, айтылым, жазылым әрекеттерін түрлі әдіспен немесе әдістемемен меңгерту ісі қазіргі таңда кеңінен жолға қойылып отыр.

Сіздерге ұсынылып отырған **«Қазақ тілін кинофильмдер арқылы оқыту»** көмекші құралы жоғарыда айтылған мәселелер шеңберінде әзірленген. Мақсаты – ұлттық тарихымызды тереңінен таныстыра отырып, ежелгі ұлы тұлғалардың сөз саптау, сөйлеу мәдениеті, сөз оралымдары арқылы тіл үйренушінің сөйлеу дағдыларын қалыптастыру. Сондай-ақ 2022 жылы әзірленген 40 сағаттық **«Сөз және сөйлеу мәдениеті»** курсының бағдарламасында қамтылған тақырыптарға сәйкес қарастырылып отыр. Бұл еңбектегі фильмдер алаштану, балаларға арналған бөлім және түрлі тарихи оқиғалар бойынша жіктелген. Автор біріншіден - кинофильмдерден үзінділер беру арқылы маңызды оқиғаларды тіл үйренушіге таныстыру, тарихты еске түсіру принципін көздейді. Екіншіден, тыңдалым бойынша дағды қалыптастыру және грамматикалық тапсырмаларды орындауға арналған жұмыстарды ұсынады. Үшіншіден, әр фильм мен фильм бөлімдерінде кездесетін ұлттық болмыс, ұлттық құндылық мәселесін тапсырмаларды беру арқылы көтереді. Төртіншіден, сөйлеу әрекеттерінің (тыңдалым, оқылым, жазылым, айтылым) барлық түрлерінде қамтылуы үш қағиданы (мәтін алды, мәтін кезеңі және мәтін соңы) сақтаған.

Тапсырмалар деңгейіне қарай тіл үйренушіні кейіпкерді тануына, ол туралы өз бетінше сипаттама бере алатындай, оқиғаны болжап, шешім шығаруына, тіл шұрайы мен тазалығын сақтауға, сөйлеу, жазу, оқуға дағдыландыруға бағытталған. Фильмнің мазмұны мен көлеміне сәйкес тапсырмалар түрі де жаңартылып отырады. Мазмұны бойынша сурет-

пен болжау немесе сәйкестендіру, кейіпкер картасы, дұрыс не бұрыс, жетек сұрақтар, жағдаяттық тапсырмалар, диалогтік әдіс, тест жұмыстары қамтылған. Тыңдаушылар назарына тарихи фильмдерді ұсына отырып, сол сәтте кері байланыс орнатуға зор мүмкіндіктер қарастырылған.

Бұл еңбек - жоғары сынып оқушыларына, ересек тіл үйренушілерге тілді үйретуге арналған көмекші құрал. Мектеп, колледж және орталық оқытушылары үшін бағдарламаға сәйкес оқытуда, нәтижелі жұмыс жасауда маңызды әдістемелік құрал болады деп сенемін.

Іске сәт, әріптес!

Ерекешова Жаныгүл Мұхитқызы

Қызылорда облысының тілдерді оқыту орталығы директорының орынбасары

«Құнанбай» фильмі

1-Тыңдалым.

1-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Қодар	сүйеніш
Қайтыс болған ұлының әйелі	Ықтиярмен
Жауап беремін	Шығару
Өмір сүріп жатырсың	Құнанбай
Жалғыз ұлы	Қамқа
Болған іс	Алланың алдында
Үкімін	Қоғамда
Ескі низамында не айтылған екен?	Ей, Құнанбай, мені жазғыратындай сен кім едің?

2-тапсырма. Тиісті сөздерді қойып сөз тіркесін жасаңыз.

Адамның ....,
арыз ....,
өз ....,
екі ....,
еске ....,
ізін ....,

кінә ....,
мені ....,
би ....,
атүсті ....,
ескі ....,

3-тапсырма. Әр қатарға тиісті сөздерді орналастырыңыз.

Зере	*Құнанбай*

Тиісті сөздер: *тезі, салт, қазақ, халық, дұшпан, жөн сөз, ел, тәңір, мін, нақақ, тізе, сүйіну, қайран қалу*

2-Тыңдалым.

1-тапсырма. Оқиғаға байланысты қандай шешім шығарар едіңіз? Ауызша баяндаңыз.

3-тыңдалым.

1-тапсырма. Даудың мазмұнын анықтаңыз.

А) Жер дауы
В) Жесір дауы
С) Ер дауы
Д) Құн дауы

4-тыңдалым.

1-тапсырма. Егер де мен болсам.... . Сіз дауды қалай шешер едіңіз. Ауызша баяндаңыз.

2-тапсырма

Мәтіннің алғашқы бөлігіне ат қойыңыз.

....

Мәтіннің түйінін айтыңыз.

....

3-тапсырма. Тірек сөздер қатарын табыңыз.

А) даулы кек, түйін, құн, кек
В) тар жер, би, даулы кек, мәміле
С) даулы кек, бітім, ел, ер құны
Д) аталы сөз, кек, құныкер, бітім

4-тапсырма. Ұлттық тағылым. Жалғастырыңыз.

1. Қақпасы ашық малдың - ....
2. Қасақананың бәрі - ....
3. Адамың өлді - ....
4. Қайғыға - ....
5. Тар жерде - ....
6. Қанды қуған - ....
7. Бүйректен - ....
8. Атқа батса алтын ерді - ....
9. Ет сасыса тұз себер, - ....

5-тыңдалым.

1-тапсырма. Кейіпкер картасын толтырыңыз.

Кейіпкер	Кім?	Қандай?	Не үшін?
Зере			
Құнанбай			
Барақ			

«Ахмет. Ұлт ұстазы» телехикаясы

1-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Бек, сақ болғайсыз!

Мәдениет тарихы

Қазақ жазуы

«Қазақ» газеті күллі түркі жұртына ортақ қазына

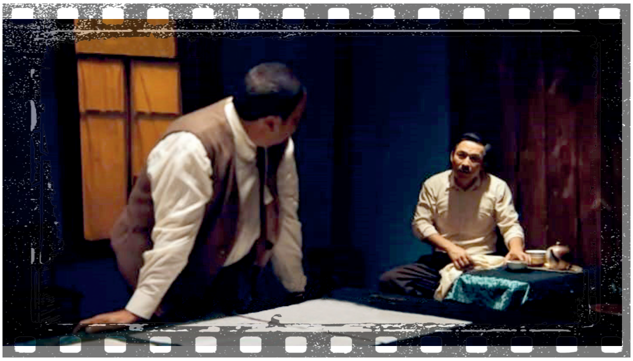

...Ол ғылымды ғылым үшін деп жасамайды. Шығармаларын әдебиет үшін деп тудырмайды. Оның қазір елге ең керегі осы деп айналысқан шаруасы өздігінен ғылымға, әдебиетке айналады.

Екі жирен

Айшылық алыс жерлерден,
Жылдам хабар алғызды

Нәшірият-баспасөз

1-тыңдалым.

1-тапсырма. Берілген жағдаяттарға қатысты жауап әзірлеп ұсыныңыз.

...Ешкімнің ақы төлемесі анық. Қазіргінің кейбір жазушылары ертең мақталатынын біліп отырып жазар. Ал сіз ше? Сіз ертең сотталатыныңызды біліп отырып жаздыңыз ғой?

2-тыңдалым.

... Өз балаларың ендігі есейіп кеткен шығар?

____
____
____
____
____
____
____
____

3-тыңдалым.

Қазақ қалам қайраткері өз жолын тастап көрінген жолаушыға ере беретін бұралқы «ит» емес депсіз. Мұнда көрінген жолаушы деп «большевиктерді» айтып тұрсыз ғой?

____
____
____
____
____
____
____
____

3-тапсырма. Кейіпкерлерді дұрыс тауып, сәйкестендіріңіз.

4-тыңдалым.

Ол не дегеніңіз, жолдас полковник! Мен қорықпаймын. Бірақ ол - басқаша адам. Ол арбауға түспейді. Психикасы мығым, логикасы тас-тай.

С.Сейфуллин

тергеуші Саңғытов

...Не керек, малмен бірге жайылып жүрген қырғыздарды оқытуға сонша ақша бөліп, олардың өз жұмысы бар емес пе, бақсын сол малдарын!

Ахмет сенімен мен талқылайтын адам емес. Ол өз парызын өтеп қойған ұлттың ұлы адамы. Сендей түйсіксіздер танымас, бірақ оны бағалайтындар мен жоқтайтындардың қарғысына ұшырар!

генерал Тройницкий

А.Байтұрсынұлы

Қазақта бұрын буын, бунақ, ұйқас, ырғақ, сөйлем, бастауыш, баяндауыш, одағай, шылау, етістік, жұрнақ сияқты сөздердің ешбірі болмаған еді. Соның бәрін алғаш рет тауып, орнына қойып, іргелі ғылым жасаған да осы Ахаң болатын!

Асау қазақ екен, бұлқындырмай тезірек жуасыту керек!

А.Лукашев

Ғазымбек

Алла тағалам, киіз туырлықты қазақтың оң жағынан ай, сол жағынан күн туғызды. Ырыс-дәулет, бақ-береке нәсіп етсін!

4-тапсырма. Қажетті тілдік бірліктерді қойып, сөйлемді толықтырыңыз.

5-тыңдалым.

№	Тыңдаңыз	Сөйлемді толықтырыңыз	Ұлттық құндылықтың түрін ажыратып жазыңыз
1		*Қазақта ....болған адам бас киімін аяққа тастап* **кешірім** *сұрайды.*	Кешірім сұрау
2		*Қазақ әлі дүниеге* **келмеген балаға алдын** *ала ....*	Ат қою салтының шарттары
3		**Әкелмейін** *деп едім, ...* **қиянат** *жасамайын дедім.*	Аманат жолы
4		**Ордалы** *жерде ....,* *олжалы жерде ....* *болайық!*	Бата беру

1-тапсырма. Үзінді бойынша диалог құрастырыңыз.

6-тыңдалым.

«Міржақып. Оян, қазақ!» телехикаясы

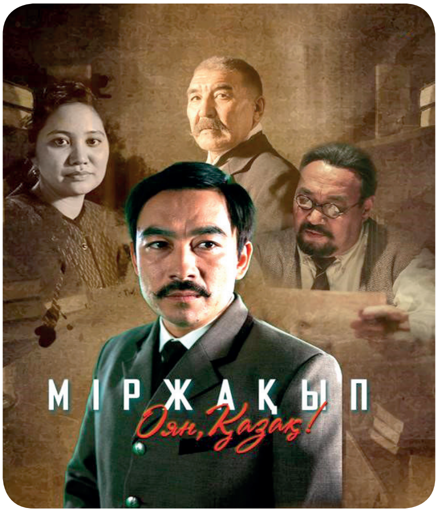

1-тыңдалым.

1-тапсырма. Оқиғаны өрбітіп, кейіпкердің атынан сөйлеп көріңіз.

Мен Міржақып емеспін...

2-тапсырма. Суреттегі кейіпкерлерді сипаттаңыз.

Үзінді алды пайымдау				Үзіндіден кейінгі пайымдау
Кейіпкер	Қандай?	Қай жерде тұр?	Кейіпкерді танисыз ба?	

2-тыңдалым.

1-тапсырма. Қажетті тілдік бірліктерді тауып, мәндес сөздермен ауыстырыңыз.

1. Осы күнге дейін қазақтың .... болмаған.
2. Біз .... адамдар осындай кітаптар жазамыз.
3. Қалың жұрттың .... жөндейміз.
4. Қайтсек өзге ұлттың .... тартпаудың .... қыламыз.
5. Бар үміт өздеріңіз сияқты .... халықта.
6. Біз ...., ала береміз.
7. Ал, ағайын, мен сонау Қызылжар .... шәрінен осы Омбы төңірегіне неге келгенімді айтайын.

1	*қазит*	*нәшірият, баспасөз*
2	*оқыған*	*білімді, сауатты*
3	*уағишаты*	*мәселесі, тұрмысы*
4	*зарарат; қарекет*	*зияны, зардабы; әрекет, амал*
5	*қараша*	*қара, қарапайым*
6	*қолаңтақсымаймыз*	*азсынбау, қанағат ету*
7	*шәрінен*	*шаһарынан, қаласынан*

3-тыңдалым.

1-тапсырма. Берілген үзіндіні жалғастырып диалог құрастырыңыз.

2-тапсырма. Қайта тыңдаңыз, салыстырыңыз.

2-тыңдалым.

3-тыңдалым.

1-тапсырма.Сәйкесін тауып, дұрыс/бұрыс белгісін қойыңыз.

+ / -	Жақан	Сейдалы	Мұқан	Фатих
Лермонтовтың да түбіне осы атыс жетті				
Сіздер де бек сақ болыңыздар!				
Қорықсаң Омбыдан қараңды өшір!				
Қаншама сөзің айтылмай қалады				
Сенімді адамдарға тарату керек				
Өзің тайқып кетпесең болғаны				
Елге ақыл айтқыш				
Кірген соң көресің				
Айтылмай қалған сөзім бар екен				
Жексенбі, таңда Славодкада				
Аламыз деушіде есеп жоқ				
Әзірге ешкім білмейді				

2-тыңдалым.

1-тапсырма. Не? Қайда? Қашан? сұрақтарына жауап бере отырып, қатарды толтырыңыз.

Семей →

Орал →

Самар комитеті →

Алаш →

2-тапсырма. Қажетті сан есімдерді тауып, көп нүктенің орнына қойыңыз.

Мөзеұлы Нұрдыбектен .... бұзаулы сиыр.
Әлімақыннан .... қой.
Сұлтанбектің Қыдырбегінен .... құнажын.
Елубай әулетінен .... жылқы .
Мүсірбай әулетінен .... жылқы.
Жұмабай әулетінен .... жылқы.
Қарпақ баласы Бидәулет мініске .... бесті.
Баймұхамедұлы Тоқтасыннан .... дөнен.
Тәңірхан ....қой.

Үш жиырма бес бес алты екі бір

«Мағжан. Мен жастарға сенемін!» телехикаясы

1-тапсырма. Көп нүктенің орнына тиісті сөздерді қойып, кестеге сәйкес орналастырыңыз. Өлеңді мәнерлеп оқыңыз.

Мәтін	Қажетті сөз	Зат есім	Сын есім
.... айбатты,			
Жолбарыстай қайратты			
..................күшті қанатты.			

Мен жастарға сенемін!			
Көздерінде .... ойнар,			
Сөздерінде .... бар,			
Жаннан қымбат оларға ....,			
Мен .... сенемін!			
Мен сенемін жастарға.			
.... атын аспанға			
Шығарар ол да бір танда,			
Мен жастарға сенемін!			

От Алаш Қырандай Жалын Арыстандай Ар Жастарға

1-тыңдалым.

1-тапсырма. Кейіпкерді көпшілікке таныстыратын мәтін нұсқасын әзірлеңіз.

2-тыңдалым.

1-тапсырма. Қайта тыңдаңыз. Сұрақтарға жауап беріңіз.

1. Алаштың алға басуы үшін не істеу керек? */білімді болу керек/*
2. Мағжанды таңқалдырған не? */Еуропа мәдениеті/*
3. «Жолдарына май жағып, жүретін бағыттарын белгілейтін бояу бар екен» деген жолдарды қандай сөзбен ауыстыруға болады?*/жол белгілері/*
4. Америкада көлік қозғалысын реттеу үшін нені пайдаланған? */қызыл, көк шамдар немесе бағдаршам/*
5. Үзіндіде айтылған ойға сәйкес келетін Ы.Алтынсариннің қандай өлеңін білесіз? */Кел, балалар оқылық!/*

2-тапсырма. Мәтінді рөлге бөліп оқыңыз.

3-тыңдалым.

1-мәтін

Сәлімұлы: - *Ал, Қызылжардағы ел-жұртың аман ба?*

Бичурин: - *Ел аман, жұрт тыныш, Ғайман Сәлімұлы! Менің Қызылжарға тұрақтағаныма көп болған жоқ.*

Сәлімұлы: - *Иә, Бичуриндер әулетінен әкеден өте туған сен ғана. Мал саудасын губернияның әр облысына жолға қойды деп естіп жатырмын.*

Бичурин: - *Мал саудасы – байлықтың көзі ғой.*

Сәлімұлы: - *Сен мынау Қызылжардағы қызметіңді атқарып, сауданды қыздырып жүре бер. Бірақ біз де сенен қайыр күтеміз. Мына байлық деген, шіркін, алақандағы мұз секілді ғой, ериді де кетеді. Сол еріп кетпей тұрғанда елге де бөліп беріп отыру керек?*

Бичурин: - *Гайман Сәлімұлы, кешіріңіз! Елім дегендерге де, жерім дегендерге де көмектесе алмаймын. Маңдай теріммен тапқан малымды неге мен біреуге беруім керек.*

Сәлімұлы: - *Біреуге деген не сөз? Алашқа, қазақтың жаңа ордасына бастарын көтеріп, тік тұрып кеткенше көмектесуіміз керек.*

Бичурин: - *Оған менің қатысым жоқ, оның дұрыстығына сенбеймін. Осы әңгіме үшін келгеніме өкініп тұрғанымды қарашы.*

Сәлімұлы: - *Менің рұқсатымсыз бірде бір қазақтың дәулеттісі мына шекарадан мал айдап өте алмайды.*

4-тыңдалым.

2-мәтін

Мағжан: - *Мәшһүр айтты дегенше, заман айтты десеңші.*

Мәшһүр: - *Жұт жалмайды, бірақ жұрт өлмес. Ұшып кеткен ағаштың аққанат құсы қайтып оралғанда бәрі қалпына келер, қарағым!*

Мағжан: - *Ол оралғанша орнымыз қара жерге айналатын шығар, аға!*

- Е, е, Мәшһүрдей ағамызбен аш-жалаңашты түгендеп жүреміз деп кім ойлаған? Әдебиет туралы әңгімелесуіміз керек еді, арғы тарих пен бергі тарихты санап, сақ-сақ күліп, бабаларымыздың ерлігіне тамсанып отырар ма едік, шіркін!

Мәшһүр: - *Адамды адам жеңбейді, заманды заман жеңеді. Ақиқат жолында жалындап, құдайдың қалауымен емес, адамның қолынан қаза болғандардың жұлдызы ғасыр соңында жанар, қарағым! Ғасырдың соңында жарқырай жанарсыңдар. Алашымның жүрегіне от, көзіне күн болып жағыларсың.*

Мағжан: - *Күн жақсы болса кездесерміз, аға!*

Мәшһүр: - *Жолдарың болсын, өлмейтіндер!*

3-тапсырма. Кейіпкерге тән сипаттарды дұрыс орналастырыңыз.

○ Сәкен	○ Едіге
○ Ғайман	○ Гүлсім
○ Мағжан	○ Бичурин

1. Қатыгез, байлыққұмар, атаққұмар, қайырсыз
2. «Елім» деп еңіреген ер, батыр, ұр да жық
3. Сері, сауысқандай сақ, сырбаз
4. Сұлулық символы, дәрменсіз, білімді, сауатты жас
5. Отты жырлардың авторы, жүректі, бірбеткей ақын
6. Жомарт, әділ жан, беделді, жаңалықты сүйеді.

5-тыңдалым.

1-тапсырма. Бір немесе бірнеше дұрыс жауапты белгілеңіз.

1. АЛАШТЫҢ ҚИЛЫ ЗАМАНЫН ҚИСЫНҒА КЕЛТІРЕ АЛМАЙТЫНДАРДЫҢ БАСЫНДА

1) *1-еу*
2) *2-еу*
3) *3-еу*
4) *4-еу* ТҰР

2. СӘКЕНІМ - ...., СӘБИТІМ - ....

1) *бүркіт*
2) *сұңқар*
3) *сақ*
4) *сауысқан* БА ДЕЙМІН?

3. ЕШҚАШАН СУЫРЫЛЫП АЛҒА ШЫҚҚАН ЕМЕС, БІРАҚ

1) *халықтың*
2) *Алаштың*
3) *қазақтың* АРТҚАН ЖҮГІН АУЫРСЫНБАЙ КӨТЕРЕ БІЛЕДІ

4. КӨҢІЛІҢІЗГЕ - ...., ӘКЕҢІЗГЕ ДЕГЕН ....

1) *Адалдығым, құрметімдей*
2) *Құрметім, адалдығымдай*

5. ....БҰЗЫЛҒАН ӨМІРДІҢ ....

1) *Тұрмысы*
2) *Үзеңгісіне*
3) *Ағымына*
4) *Жүрісі*

5) *Бағыты* МЕНІМЕН БІРГЕ АЯҚ ТІРЕП ОТЫРА АЛМАЙСЫЗ, ПЕРІШТЕДЕЙ ЮЛИАНА!

«Қазақ хандығы. Алмас қылыш» фильмі

1-тыңдалым.

1-тапсырма. Қажетті сөздерді қойып, мәтінді мәнерлеп оқыңыз.

Таза мінсіз асыл тас,
Су түбінде жатады.
Таза мінсіз асыл сөз,
Ой түбінде жатады..
Таза мінсіз асыл тас
.... толқытса шығады,
Таза мінсіз асыл сөз

.... толқытса шығады. Бұл батыстағы Дешті-Қыпшақ даласын артқа тастап , ұлы ..... бастап келе жатқан әйгілі Орыс ханның ұрпағы, Ақ орданың мұрагері ....сұлтан Керей мен Жәнібек. Мақсаты айқын қазақты дербес,

...... ел қылу. Көштің нысана........ бағыты - жер жәннаты Жетісу. Алашқа ....болған Жерұйық .... Көш ....болсын, халқым!

Арман көш шер қос азат
нысана жел мекен байсалды

2-тыңдалым.

2-тапсырма. Берілген сипаттамалардың сәйкесін тауып жазыңыз

Қыран		*Атақты қара жебенің тұқымы. Алдынан жүгірген құтылып көрген емес.*
Арыстан		*Үстіне жан баласын мінгізбейтін шу асау, ханнан басқа тірі жанды маңына жуытпайды*
Тұлпар		*Парсы шахының тартуы*
Сұңқар		*Нағыз темір тепкін. Қандыкөздің өзі*
Құмай тазы		*Сомбалақ*

3-тапсырма. Суретті пайдалана отырып берілген тақырып бойынша 5 сөйлемнен тұратын мәтін құрастырыңыз.

Елі үшін туған ерлер

Данагөй

Алаң да алаң, алаң жұрт

3-тыңдалым.

4-тапсырма. Берілген сөйлемге сәйкес қажетті ұлттық болмыс үлгілерін табыңыз.

Берекесі қашқан Ноғайды саған тапсырдым, қош! ________________

Қазақ болса антқа адал, атаның жолына қиянат жасамаған ________

Апам атын қойсын деп жатыр ________________

Ноғайлыға хабарды өзің жеткіз! ________________

Шыңғыс ханның асыл ұрығынан ешқашан айныған емес ________

Бауы берік болсын! Ортақ қуаныш қой ________________

Ордалы елдің аяулы азаматы болсын! ________________

Сәруарбике босанды! ________________

Шайбан шах Ойратпен ортақ тіл тапты ________________

Жер аяғы кеңіген соң, көштің бетін Қаратауға бұрамыз! ________

Шайбан шах Каспий мен Еділдің арасын ием беріп отыр ________

Антқа берік болу, сүйінші сұрау, бітімге келу, ат қою, тілек айту, хабар салу, ауа райының жылынуы, қоштасу, аманат алу, тектілік, бір шешімге келу

4-тыңдалым.

5-тапсырма. Дұрыс жауабы бар қатарды белгілеңіз.

1. Есенбұғаның шешімін қабылдамас бұрын Керей мен Жәнібек қандай шарт қойды?

А) шекараны қорғау

Ә) қару-жарақпен қамтамасыз ету

В) сыртқы және ішкі дауларға араласпау

С) салық төлемеу

Д) берілген жерлерге уақытша орналасу

Е) сауда еркіндігі болуы керек

2. Келісім кімдердің арасында өтті?

А) Керей мен Жәнібек

Ә) Жәнібек пен Есенбұға

В) Керей-Жәнібек пен Есенбұға

С) Керей-Жәнібек пен Досмұхамед

Д) Қазақ және моғолстан хандары

3. Хан мен сұлтандар арасындағы негізгі келісім не туралы өтті?

А) Қару-жарақ сұрау

Ә) Жер сұрау

В) Ел қорғау үшін бітім

С) Екіжақты келісім жасасу

Д) Еркіндік сұрау

«Қаныш. Қазына» телехикаясы

1-тыңдалым.

1-тапсырма. Кейіпкерге тән сөйлеу стилін анықтаңыз.

Степан------	Қаныш ----	Жұман

Әй, ақсақал қойшы!

1. Ендеше күткен адамымыз сіз болдыңыз ғой?
2. Жоқ, өзіңіз сияқты адаммын!
3. Менің темір тұлпарым!
4. Жолдас, сіз геолог Сәтбаевсыз ба?
5. Онда жүрейік, жолдастар!
6. Етігім өзімде қалатын болды-ау.
7. Сіздің атыңыз кім, аға?
8. Көліктің үстіне отыр, жол қысқартып барамыз!

2-тапсырма. Мәтінді оқыңыз. Берілген жағдаятқа сәйкес жауапты табыңыз.

Сәлем, бауырым. Денсаулығың жақсы ма? Әкеміз нашарлап қалды. Жасы келгендіктен жазылып кетуі де екіталай ма деп қорқамын. Бір мүмкіндік туса келгенің жөн еді.... Мен барлығымыздың атымыздан саған хат жазуды жөн көрдім. Әкеміз сен келмей бұл дүниеден қош айтысқанын қаламаймыз.

Жағдаят: *Хатта баяндалған мәселе бойынша Қаныш қандай шешімге келеді? Дұрыс әрі нақты жауапты таңдаңыз.*

1. Көлікке мініп шұғыл еліне аттанады.
2. Барлау жұмыстарын әрі қарай жалғастыра беретіндігін айтты.
3. Басшыдан рұқсат сұрауға аттанады.
4. Онда Ешкіөлмеске барайық.

3-тапсырма. Жауабыңызды салыстырыңыз.

2-тыңдалым.

4-тапсырма. Берілген тақырыпты суретке сәйкес нөмірлеңіз. Тақырып бойынша өз ойыңызды ортаға салыңыз.

1. Бала қайғысы. 2. Нәубет. 3. Лазарет. 4. Кездесу. 5. Геологтар. 6. Елден хабар

7. Баянауыл сапары. 8. Түнгі жорық. 9. Бос бесік.10. Ана зары. 11. Кен іздеу сапары. 12. Шыңырау. 13. Ор басындағы оқиға

3-тыңдалым.

1-тапсырма. Үзіндіде кездесетін сан есімдерге сәйкес келетін қатарды көрсетіңіз.

	700	*27*	*7*
Зерттеу жұмыстарын жүргізу уақыты			
Жұмысшылар саны			
Бұрғылау қондырғыларының саны			

2-тапсырма. Берілген сөйлем мәселенің шешімі. Оған дейінгі жағдаят бойынша диалог құрастырыңыз.

4-тыңдалым.

...Егер Жезқазғанның болашағына соншалықты сенетін болсаңыз, келесі жылы басшылыққа сұрау салыңыз

Сәтбаев:

Клеманов:

Сәтбаев:

Клеманов:

Сәтбаев:

Клеманов:

1-тапсырма. Қайта тыңдаңыз. Салыстырыңыз.

5-тыңдалым.

1-тапсырма. Оқиғаның шешімі туралы өз нұсқаңызды белгілеңіз. Ойды дәлелдеңіз.

Демеушілермен оң бағытта келіссөз жүргізеді	Жоспары аяқсыз қалып, елге қайтады	Үкіметтегі басқа да билік өкілдеріне барып көмек сұрайды

6-тыңдалым.

1-тапсырма. Автордың атынан хат жазыңыз.

Жезқазған біздің махаббатымыз бен маңдай терімізді жерде қалдырмайды.

«Тар заман» телехикаясы

1-тапсырма. Фильм туралы ақпараттық қатарды толықтырыңыз.

1-тыңдалым.

2-тапсырма. Кейіпкерге тиісті қатарды нөмірлеңіз.

Әбілғазы меценат: ....
Әлихан: ....

1. Бар білгенін шәкірттеріне үйретіп жүр.
2. Өзге елмен білекпен емес, өнер-біліммен ғана иық тірестіре аламыз.
3. Біздікі жастардың талабын ұштаймын деген ниет қой!
4. Елдің амандығы үшін – ердің амандығы керек.
5. Қазаққа бірлікпен қоса қазыналық қауқар керек.

6. Бәйге жариялапсыз, естіп жатырмын.
7. Көкірегің ояу болмаса, ақылға да жігер қылмайсың.
8. Қазақты алдыға жетелейтін игі іс.
9. Оны кеше соғысқа барған қандастарымыз да байқады.
10. Ат-көлік аман, шаршамай жеттің бе?
11. Елін бағар байы, қорған болар батыры, дауға түсер биі керек.

2-тыңдалым.

1-тапсырма. Берілген сөздердің мағыналас қатарын тауып, сөйлем құрастырыңыз.

Сөз	Қосымша мағына	Сөйлем
Жат бауыр		
Қара қазан		
Азуы қатпаған		
Сүйегін өзгерту		
Шибөрілер		
Бөгенайы бөтен пенде		
Қам көңіл		
Балағына жармасу		
Босаға аттау		
Өкпені қию		

Дереккөз: *Қалиев Б. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі, 2014.*
Кеңесбаев І. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі, 2007.

2-тапсырма. Мақал-мәтелдерді толықтырыңыз.

1. Бетеге кетсе ....қалар,
Бектері кетсе .... қалар,
..... кетсе нең қалар?
2. ...көрсең – көзін аш.
3. Тұлпарды .... білмеген қор қылады.
4. .... қу түлкі болса, тазы болып шал.
5. Адам .... ішінде.
6. ... кебенек ішінде таны.
7. ....бөрі өз апанына ...шабар.
8. Сөнген шоқты үрлеме.....
9. Сүрінбейтін .... жоқ.
10. Екі қошқардың басы бір .... сыймас.

ұлт, баптай, үрлеме, берекең, тұяқ, қазанға, аласы, ел, бұлақ, ерді, бел, заманың, құтырған

3-тыңдалым.

1-тапсырма. Мақал-мәтелдер қатарын жалғастырыңыз.

Жылқы жаудікі,
Қыз жаттікі

2-тапсырма. Қазақтың некелесу салты туралы айтып беріңіз.

3-тапсырма. Әбілғазы байдың монологын жалғастырыңыз.

Басымнан дәуренім өтті деп ренжімеймін. Алла, бағымды тайдырмасын!

....

....

....

4-тапсырма. Кейіпкерлер туралы сипаттап жазыңыз.

4-тыңдалым.

1-тапсырма. Дұрыс жауабын табыңыз.

1. КҮЙЕУ БАЛАМ
   А) шындық
   В) ақиқат
   С) халық
   Д) білім ЖОЛЫНДА ШЕЙІТ БОЛДЫ.

2. БҰЛ
   А) адамдыққа
   В) адамгершілікке
   С) мұсылмандыққа
   Д) қазақылыққа ЖАТА МА?

3. ДӘУЛЕТІМДІ ҰРПАҚТАРЫМНЫҢ
   А) өсуіне, оқуына
   В) білім алуына
   С) өсіп-өнуі мен білім алуына
   Д) білім алып, өнерлі БОЛУЫНА ЖҰМСАДЫМ.

4. *А) бай болсам да*
   В) қажы болсам да
   С) байлығым асып тұрса да
   Д) дәуренім шалқып тұрса да ҚҰДАЙДЫ ҰМЫТПАДЫМ.

5-тыңдалым.

1-тапсырма. Мәтінді оқыңыз. Ойды жалғастырыңыз.

Үміт. Сенім. Иман ... . Ұлттық күреске бел байлап кіріскен адамдар үшін аса қасиетті қасиеттер. Біз барлық отандастарымызды үміт, сенім, иман дәрежесінде моральдық күш пен ғылыми техника күшін бірлестіре отырып ұлт азатттық жолында жұдырықтай жұмылуға шақырамыз. 1937 жыл. Жат жұрттарда сергелдеңде өткізген өміріміздің соңы – азат, еркін өміріміздің басы болғай!

....

....

....

....

....

2-тапсырма. Қарамен белгіленген сөздердің мағынасын түсіндіріңіз.

Дербес (...) мемлекет болуға орайлы сәт туған еді.

Рухтас (...) достарымның көбі кетті.

Олардың **пұшпағына** (...) да татымайтын көптің бірі болдым.

Қара жерді (.....................................) жүргеніме қатты **қапаланамын** (........ ....).

Лиза мен Ескендірге **көз қырынды** (...) сала жүр.

6-тыңдалым.

3-тапсырма. Ортақ сәйкестікті табыңыз

Мұхтар Әуезов	Ұқсастық	Әлімхан Ермеков

7-тыңдалым.

4-тапсырма. Диалогті рөлге бөліп оқыңыз.

Тергеуші: - *Жолдас Бөкейханов! Қазақстаннан көптеген арыз түсіп жатыр. Алдымен мынаған жауап бересіз бе? Сіз Алашорданы білесіз бе?*

Әлихан: - *Шамасы сіздің саяси сауатыңыз төмендеу немесе бұл қызметке тосыннан келген адамсыз. Маған Алашорданы білесіз бе деп сұрақ қойма, мен Алашорда үкіметінің төрағасымын. Сондықтан да оның іс-әрекетіне толық жауап беремін.*

Тергеуші: - *Қазақстаннан келген атқару комитетінің жауаптылары мен бюро мүшелері сізге келіп жолығыды. Мұның себебін не деп түсіндіресіз?*

Әлихан: - *Бұдан ешқандай саяси астар іздеудің қажеті шамалы. Бұрынғы ұлт істері комиссары болған қазіргі көсемдеріңнен бастап совет елінде жасап жатқан ұлттарды алдымен зерттеп, зерделеп көрулерің керек еді. Сұрағыңа жауап берейін. Қазақ – бауырмал халық. Бізде: «Қарға тамырлы қазақ» деген мәтел бар. Олар келсе, сыйлап сәлем береді. Сонда қазақ қазақпен кездесіп амандық сұрауға болмайды деген заң бар ма?*

Тергеуші: - *Кешіріңіз, сіз дұрыс түсінбедіңіз. Олар жоғары лауазымды адамдар ғой.*

Әлихан: - *Лауазымы бола ма, болмай ма ол жағы маған бес тиын. Маған олардың адамдығы керек. Иә, маған келеді, амандасады. Сонда олар адам емес пе? Ондай қитұрқылықты жек көремін. Сендерге ескертемін менің уақытымды зая кетіріп, мұндай ұсақ әңгімеге тартушы болмаңдар!*

«Менің атым - Қожа» фильмі

1-тапсырма. Суреттерге сәйкес тақырып табыңыз және қысқаша әңгімелеп беріңіз.

1-тыңдалым.

1-тапсырма. Үзінді бойынша диалог құрастырыңыз. Дұрыс нұсқамен салыстырыңыз.

Сұлтан:
....
Қожа:
....
Сұлтан:
....
Қожа:
....

2-тыңдалым.

1-тапсырма. Дұрыс не бұрысын белгілеңіз.

	Дұрыс	Бұрыс
Дойбы ойнағанда Жанар қателесті		
Қожаның шын есімі Жантас		
Рахманов ағай ештеңені білмейді		
Ала бұлттары бар биік таулар ұнайды		
Арманым дәптерге сыймас еді		
Қожаның бұзауының түсі ақ		
Шыңылтыр аязды бәрінен артық жақсы көремін		
Қожаны тәртіпсіз істерге жетелейтін Сұлтан		
Қожа мен Сұлтан балықты тоғай жақтан аулады		
Қожа үшін арамза сыныптас достары		

3-тыңдалым.

1-тапсырма. «Баланың аты – бала» тақырыбында Қожаның ісіне баға беріңіз.

Әжесі	Анасы	Сіз

2-тапсырма. Қожа тәртіпті болуы үшін қандай шешім қабылдады?

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

4-тыңдалым.

1-тапсырма. Сөйлемді толықтырыңыз.

Бұл ақшаға ...сатып алуға бола ма?

... бар азабыңды мен көтеретін болдым ғой

Үйге кірейік, ...!

... көсіліп демалатын болдық.

Үйрен, шылым ... білмесең қалай жігіт боласың!

..., қара көже!

Ақшаны ... жаңбырша жауғызамын.

Қайран

ине

жолшыбай

шеге

төбеңнен

қожайын

төреше

2-тапсырма. Сұрақтарға жауап бере отырып, кейіпкерге мінездеме беріңіз.

Қандай?	Қайда?	Не істеді?

3-тапсырма. Екі тақырып туралы досыңызбен әңгімелесіңіз.

Оның тұзы жеңіл..

Енді олай істемеймін....

«Көксерек» фильмі

1-тапсырма. Сипаттап жазыңыз.

....
....
....
....
....
....
....

2-тапсырма. Кестені толтырыңыз.

Фильм туралы қысқаша сипаттап жазыңыз	Ерекше әсеріңіз туралы жазыңыз	Егер де мен автор болсам...	Егер де мен Құрмаш болсам...

1-тыңдалым.

1-тапсырма. Берілген сөздердің қосымша мағынасын сәйкестендіріңіз.

Қоқандау | ұру | Қараулық жасау | Ұялмау | Қоқандау

қасқыр | Сес көрсету | арамдық

Беті шімірікпеу | Емделу | Соғу | Ем жасау

2-тапсырма. Қажетті сөзді тауып, тиісті қатарға орналастырыңыз.

1. Жылы-жылы сөйлегенді ..... та түсінеді.
2. .... қай жыртқыш та қасқыр болып шыға келеді.
3. .... қолға хайуан да құл.
4. Жалғыздың ......олжа.
5. ...... болмай ..... боп өссін деп едім.
6. Азуың болмаса арам ....
7. .... – жасқаншақ, қорлай берсең – .... болады.

Кім? Не?	Қандай?	Не істеді?

3-тапсырма. Пікір білдіріңіз.

Қасқыр күт болмайды.

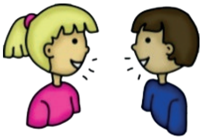

4-тапсырма. Мақал-мәтелдердің сыңарын тауып, сәйкестендіріңіз.

1. Бөрінің .... жесе де қан, ... де қан.
2. Бөрі ..... білдірмес,
   Итке сыртын қампайтар.
3. Бөрі баласын асырағанмен ... болмас.
4. Жау жағадан алғанда,
   Бөрі ..... алады.
5. Қасқыр ..... да, қойға әлі келеді.
6. Қасқырдың ойлағаны – ....,
..... ойлағаны – амандық
7. Қасқырдың күшігін қанша асырасаң да,
..... қарап ұлуын қоймайды.
8. Бөлтірігін алма шуланның,
.... салар қораңа.

«ӘЛКЕЙ. ҒҰЛАМА ҒҰМЫР» ТЕЛЕХИКАЯСЫ

1-тыңдалым.

1-тапсырма. Керекті сөздерді пайдаланып оқиға туралы мәтін құрастырыңыз.

ана зұлмат адасу

Отбасы ашаршылық сапар оралу

....
....
....
....
....
....
....
....

2-тапсырма. Сұрақ пен жауапты сәйкестендіріңіз.

	Сұрақ		Жауап
1	Қанеке, сізді келеді деп кім ойлаған?	1	Жайырақ сөйле, үндемегеннен артығы жоқ екен
2	Қаншама алғыр ойлы арыстар ажал құшты?	2	Ағалардың асыл сөзін алдағы күнге жеткізуіміз керек
3	Қамауда болдыңыз ба?	3	Тау мен тау кездеспейді, адам мен адам кездеседі

3-тапсырма. Берілген ойға кейіпкердің атынан жауап әзірлеңіз.

Батырлық дастан кейіпкерлерінің ерлігі әсіреленіп бейнеленген. Мысалы, Едіге біздің халқымыздың қас дұшпаны. Тарихи шындықты бұрмалап отырсыз. Сіз Едігенің бойында қазақ халқының асыл қасиеттері бар еді дейсіз. Осылайша қазақ халқын өзгелерден ерекше етіп көрсетіп, кеңес одағында өзге халықтың қадір-қасиетін төмендетіп көрсеткісі келеді.

2-тыңдалым.

1-тапсырма. Берілген ақпаратқа сәйкес сұрақ қойыңыз.

Шығыстанушы, тарихшы, филология ғылымдарының докторы.

....

1. Біз егер ата-бабаларымыздың салт-дәстүрін, қарым-қатынасын, мәдениетін, шаруасын білмесек, онда ештеңе де білмегеніміз.

....

2. Ақсақал, менің білгенімнен білмегенім көп. Біздің мақсат – сол білгенімізді келер ұрпаққа жеткізсек.

....

3. Байқадың ба, күй сазымен тебіреніп, ойға шомған кезде Әлкей аға маған бағзы заманнан келген ежелгі дәуір адамындай болып көрінеді.

....

4. Сырт айналмайды, Әлкей! Олар сенің кім екеніңді жақсы біледі. Адалдықтан айнымайды.

....

3-тыңдалым.

2-тапсырма. Сөздерді сәйкестендіріп, сөз тіркесін құрастырыңыз.

жұпардай –
жаныңды –
ортамен –
бітімі –
қасиетті –
мемлекеттік –
бабалар –
өрнегі –
тайпа –

жеңілдік, үндестік, жадыратар, бөле бекзаттық, орын, құрылым, көсемдері, рухы, сәнді

4-тыңдалым.

3-тапсырма. Қаныштың қоштасу мазмұнындағы мәтінін жазыңыз.

....

....

....

....

....

«КЕЙКІ МЕРГЕН» ТЕЛЕХИКАЯСЫ

1-тапсырма. Мәтіндегі оқиғаның түйінін табыңыз және қысқаша әңгімелеп беріңіз.

- Байқасам үлкен шаруа тындырып келе жатқан сияқтысыңдар ғой.

- Байекеңнің малымен әлек болып жүрміз ғой.

- Әй, Темірен, Әбдіғаппардың мына айғыры үшін сен түгіл Шымырбайдың басы кететінін білмеуші ме едің? Басқа малын ақ есеппен барымталасаң қынжылмас едім. Әбдіғаппар сыйлы адам. Оған қалай дәтерің барып жүр?

- Батыр, батыр дегенге, басымызға шығып барасың ғой, құйысқанға қыстырылма!

- Шымырбай қояр да қоймай жұмсап еді. Айғырдың басын кесіп алып кел деген. Жануарға жаным ашып, не істерімді білмей әрі-сәрі болып отырмын. Құр барсам Шымырбай жотама таспа тіледі.

- Темірен, сен маған алыс емессің. Жан бағыс үшін Шымырбайға қызмет етіп жүргеніңді білемін. Шымырбайға мына айғырды Кейкі мініп жүр екен деп сәлем айт! Әкел айғырды! Сөз берген екенсің. Басыңа түскенін көресің. Есіңде болсын, қолыңнан келмейтін іске уәде берме, Темірен!

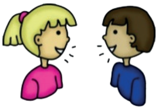

2-тапсырма. Берілген сөздердің мағынасын табыңыз.

Таспа тілу – ....
Әлек болу – ....
Әрі-сәрі – ....
Қынжылмау – ....
Ақ есеп – ....
Жан бағыс – ....
Құйысқанға қыстырылу – ....

1-тыңдалым.

1-тапсырма. Керекті тілдік бірліктерді пайдаланып, сөйлемді толықтырыңыз.

1. ..... жыл қырғын болса да, ... жетпеген өлмейді.
2. Әке, ... мен қайтайын.
3. Ол ..... жүріп із кезсе, ... қойып өзін де ұмытады.
4. Әлі ..... байғазыға қарық боларсыз, жеңге!
5. Апама жездеме сай деп, бұл .... да бір ... тұрмайтынды шығарыпты.

Орында, жортып, қыз да, мені, ажалы, қырық, рұқсат болса, талай

2-тапсырма. Берілген жоралғылар туралы сипаттап жазыңыз.

Сыбаға | Байғазы | Сәлем беру

2-тыңдалым.

1-тапсырма. Ақпараттың дұрыс-бұрысын анықтаңыз.

Ақпарат	+	-
Дуан төңірегінде Алаш әскері жүр		
Отряд мықты армияны талқылады		
Кейкінің көзін жоюға аттанатын Сұлтан		
Кейкінің жасырынған жерін білемін		
Кешке Кейкіге жетемін		
Мені киімім арқылы таниды		

2-тапсырма. Оқиғаның немен аяқталатыны туралы болжап, берілген нұсқалар бойынша ойыңызды жалғастырыңыз.

Кейкі қаза болады, себебі ....

Кейкі тірі қалып, ...

3-тыңдалым.

1-тапсырма. «Айтылған сөз – атылған оқ» тақырыбында әңгімелесіңіз.

2-тапсырма. Мәтін авторларына қарсы пікір білдіріңіз.

- Мидай дала. Адамның ішін пыстырып жібереді екен.

- Оныңыз рас. Жыра-жылғалары мен өзендері болмаса, тақыр дала. Мен өзімнің туған өлкемді жұмаққа балар едім.

ЖАҒДАЯТТЫҚ ТАПСЫРМАЛАР

«ҚҰНАНБАЙ» ФИЛЬМІ

1-жағдаят

Ал, қарақтарым, ардақты жеңешелерім. Бір жыл бойы жоқтадыңдар, әруақ риза, бәріңе алғыс. Енді қайғыдан арылып, көздің жасын құрғатыңдар. Еңселеріңді көтеріңдер!

Құнанбайдың бұл сөзінен қазақтың қандай дәстүрін аңғаруға болады. Айтып беріңіз.

2-жағдаят

Фильмде Құнанбайды айналасындағылар мерген деп атаса керек-ті. Бір көзінің мүкісі бар адамнан мергендік қайдан шықсын деп реніш білдірген кезде қандай жауап алады?

Мерген аталуының себебін түсіндіріп беріңіз.

3-жағдаят

Шеше, мен бұл екі адамға барынша тілектес болдым. Бірақ барлығы да араз болып шықты. Жалпақ жұртқа аян болып отыр. Бұл елді қалай билемек керек, аталарымның барлығы би болған. Міне, өзім де тізгін ұстап отырмын. Бірақ осы қазақтың жұмбағын шеше алатын емеспін. Сәждеге басы тимеген асау едім. ... Буыннан алған дерт ақыры соңында қолға, жүрекке қиянат болып жетті. Бос ұстасаң қолыңды кеседі, бетімен кетеді, күшке салсаң басыңды жұтып тынасың. Не жөн сөзге, не тізеге көнбейтін бұл елге енді тәңірінің тезі керек сияқты.

Бұл қазақ тізгін ұстағанға қарап салтын түзейтін ел.... Ойды жалғастырыңыз.

4-жағдаят

Құнанбай: Елдің береке-бірлігін ойламай ылаң мен қанды жақтадың, айыбың сол. Өз кегім емес, қазақтың кегі. Жаулассаң жаулығыңа, елдессең елдігіңе тұрамын.

Барақ сұлтанның атынан жауап беріңіз.

5-жағдаят

... Менің айтқанымның барлығын жеткіз. Бір сөзімді жұмсартушы болма. Маған жаның ашымай-ақ қойсын. Көп болса бір қазаққа итжекеннен топырақ бұйырар. Кешегі Абылай өлгенде де қазақтың шаңырағы ортасына түскен жоқ.

Кейіпкердің өжеттігіне баға бере отырып, ойыңызды дәлелдеңіз.

«АХМЕТ. ҰЛТ ҰСТАЗЫ» ТЕЛЕХИКАЯСЫ

1-жағдаят

Жақантай жібер, күйелі ағаш қой ол.

«Күйелі ағаш» тіркесінің мағынасын түсіндіріңіз.

2-жағдаят

Ахмет: Мына жердің тамағы ішіме жақпай жүр ме, асқазанымды ауыртады.

Бадрисафа (Сафа): Үйреншікті тамақ болмаған соң шығар.

Ахмет: Анауың не?

Бадрисафа: Кітап қой. Нұрила беріп жіберген. Әкелмейін деп едім, аманатқа қиянат жасамайын.

Ахмет: Әкелгенің жақсы болды.

Бадрисафа: Сіз тапсырып па едіңіз?

Ахмет: Менің «Мәдениет тарихын» жазып жүргенімді біледі ғой.

Бадрисафаның аманат туралы әңгімесінен не түсіндіңіз. Болжамыңызды ұсыныңыз.

3-жағдаят

Әлгі соғыста жарғанат қана аңға да құсқа да қосылмай, қай жеңгеніне қарай шығамын деп айқастың ақырын күтіпті. Басында құстар жеңе бастайды. Жарғанат құстарға қосылып, бірге ұшып, бірге қонып, «ойбай, құс едім» деп жар салады. Біраз уақыттан кейін, аңдар басым түсе бастайды. Жарғанат оларға кеп тісін көрсетіп, тырнағын көрсетіп «мен аңмын, аң боп туғанмын, аң боп өлемін, аңды жақсы көремін» деп сол жағына шығады. Сонымен не керек құстар жеңіп шығады. Басы салбырап байғұс жарғанат құстарға келеді. Құстар оны иттей қып қуып шығады. Қайтып аңдарға барса, аңдар жолатпайды. Қарабет боп тау-тасты, ұңғыл-шұңғылды кезіп кеткен екен. Міне, содан бері жарғанат жартастың қуысында өрмелеп, түнде ғана ұшатын болыпты.

Мысалдан адамның бойында кезедесетін қандай жағымсыз қасиеттерді байқадыңыз.

4-жағдаят

... Қымбатты достар! А.Байтұрсынұлы туралы сөйлесек, ол кісінің музыкалық қабілеті мен биік талғамын айтпауға болмайды. Өзі керемет <u>әнші</u>, ол <u>домбырада</u>, <u>пианинода</u>, керек десеңіз, <u>скрипкада</u> ойнайды. Ол халық <u>музыкасының терең білгірі</u>, жоқтаушысы. Қазақ зиялыларының ішінде маған ең көпән жеткізген тұлға. Бақандай 36 шығарманы мен өз аузынан жазып алдым.

Асты сызылған сөздерге қосымша кейіпкердің бойындағы басқа да қабілеттерін тізіп айтыңыз.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. .... т.б.

5-жағдаят

Мен қарапайым халық мұғалімімін. Оқыған оқуым да көп емес, аз. Сол аз білімді қайткенде ел мүддесіне жұмсаймын деп ой кешкен адаммын...

А.Байтұрсынұлының атынан ойды жалғастырыңыз.

6-жағдаят

Тергеуші: Жасыратыны жоқ, әуелінде пәле іздеп оқығаным рас. Бірақ кейін ... . Өміріңіз айдалу, қуғындау, абақты. Енді маған айтыңызшы осының бәрін қалай, қай кезде, қашан жазып үлгердіңіз?

А.Байтұрсынұлы: *жоғарыда берілген сұрақтарға жауап беріңіз.*

7-жағдаят

... Адам өмірі сондай, қысқа ғана. Бірақ елің үшін қылған еңбегің, ту етіп көтерген тура идеяң жалғаса бермек. Ол жалғаса берсе – адамның да өлмегені. Міне, мазмұн. Сендер өлердей қорқатын Алаш идеясы осы ғана.

Мәтін мазмұнына сәйкес мақал-мәтел, нақыл сөз тауып жазыңыз.

....
....
....
....
....

8-жағдаят

Өлген жоқ олар. Бойындағы күллі күш-қуатын, барлық мүмкіндігін езгіге түскен елі үшін сарқа жұмсаған саңлақ ерлер! Қара жердің бетінде қазақ барда – сендер барсыңдар. Ендігі ұрпақ сендердің басып өткен іздеріңнің топырағына көзін сүртер, көңіл толқытар, әлі талай жыр етер, қуат алар. Біздің бұл телехикаямыз да сондайлық сүйеніш сөздердің бір парасы еді. Күрделі уақыт тудырған күрескер перзенттер. Өздерің жан салып қорғаған қасиетті мекендеріңде бедер-белгісі де жоқ бейіттеріңе әр қазақтың жүрегінен себілген бір-бір уыс топырағы болсын дедік.

Алаш қайраткерлерін ұлықтау мен ел игілігі жолындағы еңбектерін насихаттау үшін Сіз қандай қадамдар жасар едіңіз?

1. ....
2. ....
3. ....
4. .... т.б.

«МІРЖАҚЫП. ОЯН ҚАЗАҚ!» ТЕЛЕХИКАЯСЫ

1-жағдаят

Оқығандар қазақтың тұрмысынан, өмірінен ажырамау керек. Әйтпесе күлкіге қалады немесе һәм жетесіздік болады.

Берілген ойға сәйкес келетін қандай ғибратты сөз білесіз.

2-жағдаят

...Тағы бір жиі көтеретін тақырыбы телефон, телеграф, автомобиль, темір жол, авиация, электр энергиясы, телескоп сияқты ғылымның соңғы жетістіктерімен таныстыра отырып, халықты білімге үндеу.

Асты сызылған сөздер арқау болған Ы.Алтынсариннің қандай өлеңін білесіз?

3-жағдаят

Әкеміздің көзі кетті деп сөзін жерге тастаймыз ба? Сөз байласқан елдің бәрі біледі, жұрт не дейді ертең?

Сөз байласу салтының маңызы туралы айтып беріңіз.

4-жағдаят

Абылайдың ақ туын алып азаттыққа бел шешіп отырмыз. Аты – Абылай болсын. Абылайдай күллі Алаштың басын қосар ұл болсын!

Жақсы адамдардың атын ырымдап қою дегенге сенесіз бе?

5-жағдаят

Тауда бұқа сүзіссе, ойда өгіздің мүйізі сырқырайды.

Мысал келтіре отырып, мағынасын түсіндіріңіз.

6-жағдаят

Уа, Алаштың ел қорғайтын ерлері!

Ойды жалғастырыңыз.

....
....
....

....
....
....

«МАҒЖАН. МЕН ЖАСТАРҒА СЕНЕМІН!» ТЕЛЕХИКАЯСЫ

1-жағдаят

Фильм мазмұны бойынша «бай» сөзінің мағынасын көрсетіңіз.

А) Алаштың арманымен өмір сүретін тұлға болу

В) Өз байлығы үшін арын саудалайтындар

2-жағдаят

Ұстаз талантты болса, шәкірті талапты болады.

Берілген сөйлемге сәйкес мақал-мәтелдерді тауып жазыңыз.

1..

2..

3..

4..

3-жағдаят

Едіге – өте қауіпті адам. Жабайы десе жабайы. Бірақ оның жігіттері ат үстінде соғысуды біледі. Алдымен Едігенің қолымен Алаш әскерін талқанын шығарып соғып алайын, сосын өзін де ұзатпаспыз. Оқымаған даланың қарақшы баскесері ғой. Өлсе соғыста өледі. Өлмесе кейінірек итжеккенге айдатып жібереміз. Уайымдамаңыз, бұл қазақтарды қалай басқаруды мен білемін.

1. Мәтіндегі кейіпкердің сөзінен не байқадыңыз?

2. Мәтінді «Батыр – аңқау келер,

Балуан – өктем келер» мақалының мазмұнымен сәйкестендіре отырып досыңызбен әңгімелесіңіз.

4-жағдаят

Осы жұрт Сәкенді сері болыпты деседі...

Сері сөзіне анықтама беріңіз.

Сері Сәкен туралы ойыңызды өрбітіңіз.

5-жағдаят

Әр адамның жолы, маңдайға жазғаны бөлек. Бірақ ұлт мұратының алдында өз елін қызғыштай қоруға даяр қазақтан асқан ұлт аз.

Айтылған ойға дәлел келтіре отырып пікір білдіріңіз.

....
....
....
....

6-жағдаят

Мен не көрмедім. Маған әкеліп парсы менен арабты қосты. Ал мен қазақтың тілі едім. Бір күндері мені мүлдем жоқ қылғысы келгендер де болды. Тіріде үшбақыл болған Абайға өкпем жоқ.

Қазақ тілінің монологын жалғастырыңыз.

....
....
....
....
....
....

7-жағдаят

Бостандық деген періште,
Кетпекке ұшып алысқа
Ақ қанатын қомдап тұр...

Өлең жолдарынан қандай ой түйдіңіз. Ауызша пікір білдіріңіз.

8-жағдаят

Ақиқат жолында жалындап, құдайдың қалауымен емес, адамның қолынан қаза болғандардың жұлдызы ғасыр соңында жанар, қарағым! Ғасырдың соңында жарқырай жанарсыңдар. Алашыңның жүрегіне от, көзіне күн болып жағыларсың.

Мәшһүрдің айтылған сөзіне бірнеше мысалдармен дәлел келтіріңіз.

1...
2...
3...

«ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫ. АЛМАС ҚЫЛЫШ» ТЕЛЕХИКАЯСЫ

1-Жағдаят

Таза мінсіз асыл тас су түбінде жатады,
Таза мінсіз асыл сөз ой түбінде жатады.
Таза мінсіз асыл тас жел толқытса шығады.

Таза мінсіз асыл сөз шер толқытса шығады...

Өлеңдегі ойды қара сөзге айналдырыңыз.

2-жағдаят

Біз өліспей беріспейміз!

Батырлық, ерлік туралы нақыл сөздер немес мақал-мәтелдерді еске түсіріңіз.

3-жағдаят

Қой үстіне бозторғай жұмыртқалаған заман еді ғой...

Өкіну формасында ойды жалғастырыңыз.

....
....
....
....

4-жағдаят

Құмай тазы, темір тепкін қыран...

Жеті қазынаның қатарын толықтырыңыз.

1. Құмай тазы

2. Қыран бүркіт

3. ....

4. ....

5. ....

6. ....

7. ....

5-жағдаят

... Бұдан былай шартты ол емес, мен қоямын. Сығанақты қиратпағаным үшін алтын-күміс асыл тастармен салық төлеп тұрсын. Оған қоса Шайбан шах өзінің 3 жасар немересін бізге аманатқа жіберсін. Осымен сөз тәмам.

Асты сызылған сөз туралы қазақ танымында қандай дәстүр бар? Сол туралы пікір білдіріңіз.

6-жағдаят

«Бастарын бәйгеге тігу» тіркесі қандай жағдайларда қолданылады?

Ойыңызды хандық дәуір, батыр, Алаш терминдерімен байланыстыра әңгімелеңіз.

7-жағдаят

Алдымыз тұман, артымыз күмән, ағайын! Тар жол тайғақ кешу жолында бізді небір мехнаттар күтіп тұр...

Автор атынан халыққа үндеу мәтінін дайындаңыз.

....
....
....
....
....

8-жағдаят

Асан қайғы: Сенің шоқпарың жалғыз Ақжолға ғана тиген жоқ, исі қазақ Алашқа ауыр тиді, Қобыланды!

Қобыланды батыр: Осылай боп қалды. Жәнібек пен Керейге де сын сәтте көмек қолымды созбадым. Қара басып Ақжол ағамды өлтірдім.

Диалог мазмұнын «Батыр – аңқау келер, балуан – өктем келер» деген мақалмен байланыстырыңыз.

9-жағдаят

Басымызға әлдеқандай іс түссе, «Әруақ!» деп атқа қонарына кәміл сенемін.

Қазақ халқы ұлы істерді бастап атқа қонғанда тағы қандай ұран сөздерді айтты?

10-жағдаят

- Апа, төреде бауыр болмайды, тақ үшін таласта бөле түгіл, бауыр болмайды. Бөлеге бөліп берер тағым жоқ. Тақтың мұрагері мына – мен!

Кейіпкерге мінездеме беріңіз. Қандай ақыл-кеңес айтар едіңіз!

11-жағдаят

Елші: Жәнібек пен Керей ерткен қалың ел келіп тұр. Шайбаншахпен келісе алмай көшіпті, мейірбан кеңшілігіңізді аямай, аздаған жайлайтын жер беріп, жарылқауыңызды сұрайды.

Ханның жауабы қандай?

....
....
....

Қалмақ қоңтайшысы: Өзтемір тайшы дәргейінді қазақтармен бекітіп жатқанына наразы. Жылдам Керей мен Жәнібекті шекараңнан аластат. Әйтпесе ойраттың қайқы қылышы басыңда ойнайды.

Ханның жауабы мен әрекеті қандай болды деп ойлайсыз?

....
....
....

«ҚАНЫШ. ҚАЗЫНА» ТЕЛЕХИКАЯСЫ

1-жағдаят

...Мұнда кен орындары бар, бірақ кен орны мақтанарлықтай емес. Зауыт салсаң он жылда опырып тастайды.

Айтылған ақпаратқа қарсы дәлел келтіріңіз.

2-жағдаят

Егер мықты екеніңізді дәлелдесеңіз, сізді шебер қылып тағайындаймын!

Осындай шешімге келуге қандай жағдай әсер етті деп ойлайсыз?

3-жағдаят

1. ... Сіз сұратқан дүние қазіргі кезде геология комитетінде жоқ. Онсыз да Қарсақбайдағы зауыт құрылысына мол қаражат пен күш жұмсалып жатыр. Мұндай ауқымды жұмысты кешегі студентке сеніп тапсыра салу – менің тарапымнан ақымақтық болмақ.

2. Комиссия қорытындысы бойынша биыл жаңа барлау жұмыстарынан бас тартуға тура келеді. Жұмысшыларды таратып жібереміз.

Қаныштың орнында болсаңыз жоғарыдағы жауапты қалай қабылдар едіңіз?

Берілген сөздерді пайдаланып жауап әзірлеңіз.

Жоспар, бас тартпау, қаржы бөлу, кеңес, талқылау, Мәскеу.

4-жағдаят

- Балалар ет алып қалды. Ересектер әлі өз-өзіне келе алар емес.

- Ашыққандар саны күн сайын артуда. Ауыл сыртына жиі шығып, маңайды шолып тұру керек.

Ашаршылық жылдарына байланысты 2 дәлелді ақпаратты еске түсіріңіз.

5-жағдаят

Орджоникидзо оңай адам емес. Грузинге тән шорт мінезі бар. Есіңде болсын, кездесу кезінде бәрі өзіңе байланысты болады. Одан бірдеңе бүгіп қаламын деп ойлама! Ол шынайылықты жақсы көреді. Тағы айтарым, ол сені еститіндей етіп сөйле. Оның бір құлағы естімейді. Есіңде сақта, адамның сырт

келбетіне аса мән береді. Сондықтан кездесуге шырттай киініп бар. Қысқасы барынша ашық және шынай бол!

Берілген ақпаратты қолдана отырып, Орджоникидзоға мінездеме беріңіз.

6-жағдаят

Түсті металл басқармасымен араларыңыз салқын екен. Неге олар Жезқазғанның көркеюіне қарсы?

Сұраққа сәйкес жауапты таңдаңыз.

Жұмысшылар саны аз

Білікті мамандар жоқ

Жезқазған қала орталықтарына алыс

Дүниежүзі бойынша байлығы мол өлке

«ТАР ЗАМАН» ТЕЛЕХИКАЯСЫ

1-жағдаят

... - Ассалаумағалейкум!

Жол үстіндегі сіздің ауылдан қалай айналып өтемін! Сәлем беріп, өзіңізбен кеңесейін деп келдім.

Асты сызылған сөздерге байланысты ұлттық таным білесіз бе? (мақал-мәтел, нақыл сөз, салт)

2-жағдаят

Ысқырып атқан киіктің обалы жоқ.

Мақалдың мағынасын мысал арқылы түсіндіріңіз.

3-жағдаят

- Мына хатты поштамен Әлиханымның мекенжайына салыңдар! Соңғы кезде көңіл-күйі болмай жүрген сияқты. Бір ауыз жылы сөз жүректегі шерді тарқатады ғой.

- Мырза ағам хатыңызды оқып, бір жасап қалатын болды ғой.

Ана мен бала арасындағы риясыз қарым-қатынас туралы әңгімелеңіз.

4-жағдаят

- Шекіскеннен шекеміз қызбайды, бекісейік!

- Сіз мені тас бауыр көріп зілді сөз айттыңыз. Бауыр бауырға шауыпты деген қанымызда жоқ.

Кешіру, татуласу мәніндегі ойды жалғастырыңыз.

....

....
....
....
....
....

5-жағдаят

Сұрақ:...

- Шамасы сіздің саяси сауатыңыз төмендеу. Немесе бұл қызметке тосыннан келген адамсыз. Мен Алашорда үкіметінің төрағасымын. Сондықтан да оның іс-әрекетіне толық жауап беремін.

- Қазақстаннан келген атқару комитетінің жауаптылары мен бюро мүшелері сізге жолығады.

Сұрақ: ....

- Бұдан ешқандай саяси астар іздеудің қажеті шамалы. Қазақ – бауырмал халық. Бізде «Қарға тамырлы қазақ» деген мәтел бар. Олар келсе сыйлап сәлем береді. Сонда қазақ қазақпен кездесіп амандық сұрауға болмайды деген заң бар ма?

- Сіз дұрыс түсінбедіңіз.

Сұрақ: ....

- Олардың лауазымы бола ма, болмай ма, онда менің шаруам жоқ, маған олардың адамдығы керек. Иә, маған келеді, амандасады. Сонда олар адам емес пе? Бұндай қитұрқылықты жек көрем. Сендерге ескертем, менің уақытымды зая кетіріп, мұндай ұсақ әңгімеге тартушы болмаңдар!

6-жағдаят

1. Сабыр етіңіз онымен рухтас болған азаматтар сізге арнайы келіп көңіл айтпақшы екен. Бірақ түсініңіз, жауапты қызметте отырған соң желкесінен сан мың құзғын қарап тұрғанын білгеніңіз жөн.

2. Қайғыңызға ортақпын. Смағұл адам, дос бола білді. Марқұмның жігіттігі бар еді, сонысы өзіне қас боларын кім ойлаған.

Үлгіге қарап көңіл қосын білдіру, басу айту сөздерін жазыңыз.

....
....
....
....

7-жағдаят

Мұсылмандықтың бес парызын өтеп, қажылыққа бардым. Дәуренім шалқып тұрса да құдайды ұмытпадым. Дәулетімді ұрпақтарымның өсіп-өніп,

білім алуына жұмсадым. Есіл дүниенің қызығы тез ақ ұмытылады. Бірақ баланың соңынан қалғаннан артық азап пен қасірет жоқ екен...

Жомарт байдың монологын жалғастырыңыз.

....
....
....
....
....
....

«МЕНІҢ АТЫМ ҚОЖА» ФИЛЬМІ

1-жағдаят

Жантас пен Қожаның байланысын дұрыстау үшін қандай шара қолданар едіңіз?

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

2-жағдаят

Оспан ағайдың Қожаға деген қамқорлық көзқарасының себебін түсіндіріңіз.

3-жағдаят

Қожа рөліне еніп, армандарыңызды тізіп жазыңыз.

....
....
....
....
....
....

4-жағдаят

- Бақ, бақ, бақ, бақ... . Мына қара жалт-жұлт етеді... .

- Есің дұрыс па? Мен енді сенің маңайыңа жоламаймын.

Бақа жеген боп құрбысын алдаған Қожаның әрекетіне баға беріңіз. Егер сіздің досыңыз қандай да бір тосын әрекеттерге барса, сіз Жанар сияқты шешіміңізді өзгертер ме едіңіз?

5-жағдаят

- Мен енді қоямын. Осы ауылдағы ең жуас, үлгілі балалардың бірі боламын. Ант етемін. Осы айтқанымда тұрмайтын болсам, мені жер жұтып кетсін!

Қожаның бұлай дәрменсіз болуына не себеп болды деп ойлайсыз?

6-жағдаят

Түзелейін десем де қисыны келмей қалады... . Қожаның бұзақылық жасауының басты себебі неде деп ойлайсыз?

Қожаның сезімін бір сәт бастан кешіріп сөйлеңіз.

7-жағдаят

Осы Қожаның қандай бала екенін түсіну қиын. Кейде ызам келгенде қуып шыққым келеді. Ал кейде одан үлгілі ешкім жоқ. Әйтеуір бір жақсысы Сұлтанға мүлде жоламайтын болды.

Егер сіз Майқанова апай болсаңыз, Қожаның әрекетіне сай қандай қарым-қатынаста болар едіңіз.

8-жағдаят

- Тарттық Көкжайлауға. Қойшылардың үлкен тойы болып жатыр, сол тойға барамыз.

Қожаның жалғыздығын пайдаланып азғыратын Сұлтанның әрекеттерін жалғастырыңыз.

шылым шегуді үйретті, ..., ..., ..., ...

9-жағдаят

Саумал бұлақ балдай дәрің,
Салқын самал баурайларың.
Саялаған беу, туған жер!
Сағындырған Сарыжайлауым!

Туған жерге сағыныш сөздеріңізді тізіп жазыңыз.

....
....
....
....
....
....

«КӨКСЕРЕК» ФИЛЬМІ

1-жағдаят

...Әкең де, шешең де жоқ қу жетімсің. Өй, жетімек!

Бала Құрмаштың бақытсыз тағдыры жоғарыда айтылған сөзге қаншалықты байланысты?

2-жағдаят

«Жалғыздың жаны олжа» деген бар, жатып қалма. Тауда ыстық бұлақ бар деуші еді, соған барып түсіп көр, бәлкім шипасы тиер.

Жалғыздық туралы мақал-мәтел немесе тұрақты сөз тіркесін еске түсіріңіз.

3-жағдаят

Азуың болмаса – арам өлесің

....

Жәбірлей берсең – жасқаншақ, қорлай берсең – қорқақ болады –

....

Бөлтіріктен бөрі жасау –

....

Мағынасын түсіндіріңіз.

4-жағдаят

Соқыр болған сорлыны, құлынынан айырма!

Ана зарын жалғастырыңыз.

«ӘЛКЕЙ. ҒҰЛАМА ҒҰМЫР»

1-жағдаят

...Сыртыңыздан ғайбаттаған адамдардың сөзіне сеніп, сіз туралы қате пікірде болыппын. Соңғы жылдары еңсем көтерілмей қойды. Ақымақ қызыңызды кешіре алар ма екенсіз?

Әлкейдің орнында болсаңыз қандай шешім қабылдар едіңіз?

2-жағдаят

Әкеміздей қамқор болған жан еді, басына іс түскенде сырт айналдың, соны ойласам...

Осындай жағдайларға куә болған кездеріңізді еске түсіріңіз.

Сөздік

А

Атқа қону – жолға шығу
Алмағайып – қауіп-қатері бар іс-әрекет
Ақсарбас – тәңірге жалбарына айтылған тілек
Асау – үйретілмеген, бас білмеген
Ат құйрығын кесісу – араздасты, мүлде безді
Аярлық – адам мінезіндегі жағымсыз қасиеттер (сұмдық, зұлымдық)

Ә

Әңгіртаяқ – билеп-төстеу, үстемдік ету

Б

Бұра тарту – әділдіктің болмауы, туралықтан айну
Бұлталақ – жауаптан не істен жалтару
Байбалам – бет бақтырмау, азар да безер болу
Баскесер – жендет, қанішер
Бастықтыру – жуасыту, көндіктіру
Бекісу – татуласу, келісу
Безбүйрек – қатыгез, мейірімсіз
Бекзаттық – тектілік

Д

Дәргей – құзыр
Дербес – жеке дара
Дал болу – істің шешімін таба алмау
Доңайбат – сес
Дөкей – мықты

Ж

Жүгенсіздік – басбұзар
Жөнімен жөнеу – жөнін білу, жөнімен кету
Жерұйық – құтты мекен
Жік – екі нәрсенің түйіскен, жалғасқан жері
Жат – өзге, бөтен

З

Зарарат – залал, зиян
Зая – бекер, босқа

И

Итжеккен – саяси қылмыс жасады деп айыпталғандар жазасын өтейтін жер
Иін қандыру – жетілдіру, әбден жұмсару

К

Көрсетінді – сырттай жағымды әсер тудыратын әрекет
Кіріптар – тәуелді болу, бағыныштты болу
Кеңдікке салу – ақылмен ойлау, кеңдік таныту
Кіндік үкімет – орталық басқарушы үкімет
Көпес – саудамен айналысатын саудагер
Көгендеу – байлау
Кәміл сену – күмәнсіз, шүбәсіз сену

Қ

Қол қату – қол көтеру
Құныкер – өлтірген кісісі үшін құн төлейтін адам, айыпкер
Қасақана іс – әдейі, арнайы жасалған әрекет
Қайғыға иілу – қайғыға ортақ болу, түсіну
Қараулық – арамдық
Қоянның жымындай – белгісіздеу, көзге түспейтін жер
Қата тию – жазым ету, қате тию
Қазит – газет, баспасөз
Қаузау – қозғау, іздену
Қоңтайшы – жоңғарлардың билеушісі
Қисын – реті, ыңғайы, сәті

М

Махшар – діни ұғым: қияметтегі адамдардан сұрақ-жауап алатын алаң
Мехнат – азап, бейнет
Мәмілешарт – келісімшарт формасындағы құжат

Н

Низам – ескі қазақ қоғамындағы құқықтық атау: заң, ереже
Нақақ – жала жабу, тектен-текке жазғыру
Намысы күю – намысы аяқ асты болу
Нәсіп ету – бұйырмыс, бұйыру
Нәубет – апат, ауыртпалық

О

Орайларды пайдалану – мүмкіндіктерді қолдану

Ойсырау – жеңіліс табу, қатты күйреу
Ойран салу – тас талқанын шығару, күл-талқан ету

С

Сөзден тану – сөзінен тайды
Селкеу – сенімсіздік

Т

Тар жер – қолайсыз уақыт
Талғажау – жүрек жалғау
Тапжылмау – қозғалмау
Тәмам – соңы, бітті

Ү

Үркердей – азғантай
Үшбақыл (үшбақыл болғыр) – ұжмақта болғыр, бейіште болғыр

Ұ

Ұры жер – көзден таса жатқан белгісіздеу жер
Ұлық – төре, билеуші
Ұлыс – көне түркі сөзі: аймақ, мекен

Х

Харіп – әріп

Ш

Шарпысу – 1. өрт шарпыды. 2. сөзбен шарпысты
Шипагер – ем-дом жасаушы, дәрігер
Шер – мұң, өкпе, реніш
Шағыстыру – қастастыру, жауластыру
Шырамыту – жобалау, шамалау
Шорт – кенет, тыйып тастау

Ы

Ылаң – бүлік
Ықтияр – ерік, еркі, келісім

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз.. 3-4

«Құнанбай» фильмі.. 5-7

«Ахмет. Ұлт ұстазы» телехикаясы.. 8-13

«Оян қазақ!» телехикаясы.. 14-19

«Мағжан. Мен жастарға сенемін!» телехикаясы.................................... 19-24

«Алмас қылыш. Қазақ хандығы» фильмі... 24-27

«Қаныш. Қазына» телехикаясы.. 27-31

«Тар заман» телехикаясы.. 32-39

«Менің атым Қожа» фильмі... 39-42

«Көксерек» фильмі.. 42-45

«Әлкей. Ғұлама ғұмыр».. 45-48

«Кейкі мерген».. 48-51

Жағдаяттық тапсырмалар.. 52-65

Сөздік.. 66-68

Жазба үшін.. 70

Жазба үшін

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

ҚАЗА ТІЛІН КИНОФИЛЬМДЕР АРҚЫЛЫ ОҚЫТУҒА АРНАЛҒАН ЖАТТЫҒУЛАР ЖИНАҒЫ

Редактор **А.Қ.Ибрайханова**
Корректор **А.Қ.Ибрайханова**
Беттеген **С. Ақылов**

Басуға 14.11.2023 қол қойылды.
Пішімі 70x100 $^{1}/_{16}$. Шартты баспа табағы 5.0
Офсеттік басылыс. Әріп түрі «Times New Roman».
Таралымы 1000